

Program:

Fredag 29. august 2008

- 10.00–18.00 Åpen leir på Kongsvinger festning
10.00–15.00 Omvisninger på Lier, start hver hele time t.o.m. 15.00. For guidet tur, ring 900 39 230 / 990 96 511

Lørdag 30. august 2008

- 10.00–18.00 Åpen leir på Kongsvinger festning
10.00–15.00 Omvisninger på Lier, start hver hele time t.o.m. 15.00. For guidet tur, ring 900 39 230 / 990 96 511
20.00 Fyrverkerikonsert på Kongsvinger festning

Søndag 31. august 2008

- 12.45–14 **Slaget på Lier skanse!**
Slaget gjenskapes av soldater med autentiske uniformer og utstyr

Entré søndag kr 50,-. Barn under 15 år gratis.
Billetter ved inngangen.

Arrangører

Nasjonale festninger og militær kultur, Kongsvinger festnings kommandantskap, Forsvarets museer, Nordisk Napoleonsk Allianse, grunneier Jens Chr. Delphin på Lier gård, Granli Historielag, Kongsvinger Historielag og Kongsvinger Festnings Venner

Entré søndag
31. august 2008:

Voksne kr 50,-
Barn under 15 år gratis
Billetter ved inngangen

Slaget på Lier skanse 18. april 1808. Illustrasjon av Andreas Bloch (1860–1917). Kartet viser Lier gård og områdene rundt den. Begge illustrasjoner fra «Sjy-aars-krigen for 17. mai 1814» av Henrik August Angell (1861–1922).

Slaget på Lier

1808

29. – 31. august 2008

vil soldater med
autentiske uniformer
og utstyr gjenskape

Slaget på Lier skanse

ÅPENT FOR PUBLIKUM!

Entré søndag 31. aug. voksne kr 50,-

Barn under 15 år gratis

Historisk leir med
deltakere fra hele Europa

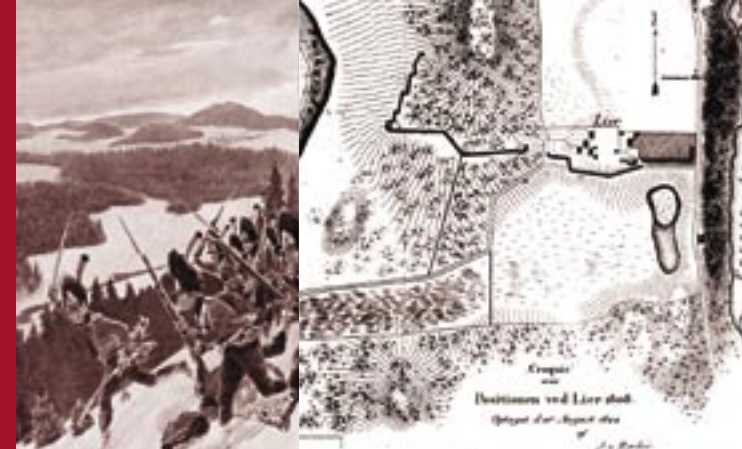
Lier, Kongsvinger

Tekst og design: Carsten Berg Høgenhoff, Brødr. Fossum as, Oslo 2008. Kilder og anbefalt litteratur: Henrik August Angell: «Sjy-aars-krigen for 17. mai 1807–1814» med illustrasjoner av Andreas Bloch (Aschehoug/W. Nygaard, Kristiania 1914 (faksimileutg.: Bjørn Ringstrøms antikvariat, Oslo 1993)); Terje H. Holm: «Med platon! Høire-sving! Marsch! Marsch!» (Forsvarsmuseet, Oslo 1991); Per Erik Rastad: «Kongsvinger festnings historie» og «Krigsårene 1807–1814» (Kongsvinger 1982); J. von Ræder: «Danmarks Krigs- og politiske Historie, fra Krigens Udbrud 1807 til Freden til Jønkjøping den 10de December 1809» (Reitzel, København 1845–52); Wikipedia.

SLAGENE PÅ LIER SKANSE

Noen kilometer syd for Kongsvinger ligger den idylliske storgården Lier. Tidlig på 1800-tallet sto det to slag her. Den 18. april 1808 kjempet Danmark-Norge mot svenske angrep. Den gangen tapte de norske styrkene slaget på Lier skanse, men vant krigen. I 1814 kjempet et selvstendig Norge mot Sverige, og denne gangen skulle det gå motsatt. Norge vant slaget på Lier 2. august 1814, men tapte krigen. Danskertiden var slutt, det samme var noen korte måneder i selvstendighet, og unionen med Sverige skulle prege 1800-tallet. Likevel: Kimen til friheten i 1905 var plantet!

Situasjonen i 1808 hadde ut-spring i napoleonskrigene. Ved freden i Tilsitz mellom Napoleon og tsar Alexander av Russland var Napoleon på høyden av sin makt – men på ett felt var han svak: Etter sjøslaget ved Trafalgar hadde han ingen flåte av betydning. En svekket fransk marine passet England svært godt.

I København lå den dansk-norske flåten. Hvis franskmennene fikk hånd om den, ville de igjen kunne hevde seg på havet. England krevde derfor flåten utlevert – et ønske som ble avslått. I august/september 1807 angrep England. København ble bombardert og inntatt, og noen uker senere seilte engelskmennene av gårde med den dansk-norske flåten som prise. Som svar på dette allierte Danmark-Norge seg med Napoleon.

KAMPENE I 1808

Med dette fant Sverige seg omringet av fiender, og angrep Norge for å lette på trykket. 5.200 mann gikk mot Smålenene, og lenger nord sto 12.000 soldater under armésjefen, overgeneral GUSTAV MAURITZ ARMFELDT.

Selv om Norge potensielt kunne mønstre en tilsvarende styrke sønnenfjells til linje og landvern, disponerte PRINS CHRISTIAN AUGUST bare 8.400 mann til feltbruk. Det var tre brigader i fremste linje; STAFFELDT ved Elverum med 3.200 mann, DE SEUE litt lenger syd med 2.000, og helt i sør HOLST med 3.200 mann.

Armefeldt fulgte selv med grev Leijonstedts 1. brigade da den gikk over grensen ved Eda 15. april 1808. En norsk styrke ved Kongetorp kom i skuddveksling, men trakk seg tilbake mot Lier hvor major BERNT PETER KREUTZ disponerte ca 900 mann. Gården Lier lå perfekt til i terrenget til forsvar mot svensk angrep på Kongsvinger, og var forsterket med en skanse. Imidlertid var den norske styrken altfor liten etter datidens lærebøker. Den totale forsvarslinjen var på ca 900 meter, og til det burde det ideelt sett vært satt av et par tusen mann – eller hele de Seues styrke i kongsvingertraktene.

Angrepet på Lier skanse ble innledet i nitiden om morgenen den 18. april. Kaptein MATERN angrep på nordmennenes høyre flanke, men

Militærhistoriske grupper for ulike tidsepoker finnes over hele Europa. Her fra et arrangement på Langnes ved Askim 27.–29. august 2004, til minne om slaget ved Langnes 9. august 1814. Foran står Det Søndenfeldske Frivillige Musqueteer Corps, og i bakgrunnen er en besøkende gruppe fra Tsjekkia, for anledningen kledd i diverse utenlandske uniformer. Alle slag og trefninger i Norge i tiden 1808–1814 var bare mellom nordmenn og svensker; litt kunstnerisk frihet får man ta seg når slagene gjenskapes (Foto: Einar H. Berg, 2004)

var tidlig ute og trakk seg tilbake. Imens rykket hovedstyrken fram langs veien, og en mindre tropestyrke under LILLJESTRÖM gikk mot sitt høyre for å angripe mellom Tarven og Vingersjøen. Ytterligere et deta-sjement under major CEDERSTRÖM gikk samme vei, med Kongsvinger som mål. De skulle ikke ta del angrepet på skansen. Etterretning om Cederströms kolonne nådde de Seue, og fikk ham til å holde tilbake styrker han ellers kunne ha sendt som forsterkninger til Lier.

Etter planen skulle hovedangrepet starte i ellevetiden. Lilljeström nådde ikke fram i tide, men Armefeldt satte likevel igang hovedangrepet i midten. De beskjøt skansen med artilleri, og forsøkte gang på gang å storme redutten, det fremste forsvarsverket. Like mye som de angrep, ble de slått tilbake. Nordmennene holdt stand. Det så mørkt ut for svenskene som stadig mislyktes med angrepene sine. Ut

på ettermiddagen ga Armefeldt derfor ordre om retrett.

Samtidig skjedde ting andre steder. Cederström hadde gitt opp forsøket på å gå mot Kongsvinger, og i stedet sluttet seg til Lilljeström som hadde nådd fram forbi Tarven. Kreutz så sin venstre flanke truet, og kaptein EMANUEL SADOLIN på høyre fløy fikk ordre om å bistå. Dette skulle snu kampen. Som en første feil tok Sadolin med seg hele kompaniet, ikke bare noen få mann. Dermed blottla han stillingen. Der- nest angrep han Cederström og Lilljeström i stedet for å legge seg i forsvar på bakketoppen. Sadolin ble kraftig beskutt, og på kort tid var mer enn 30 prosent av kompaniet drept eller såret. De måtte trekke seg opp mot skansen igjen, med svenskene hakk i hæl. Matern som hadde avventet situasjonen i skogbrønet, utnyttet muligheten på sin front. Han inntok høyre flanke som Sadolin hadde forlatt. Nord-

T.v.: Kaptein Sadolins angrep, med innsjøen Tarven i bakgrunnen. Ill. av Andreas Bloch. T.h.: J. von Ræders skisse av Lier-stillingen. Legg merke til den fremskutte redutten (liten feltksanse). På skissen er den gjort liten og «regelmessig», som om den i sin helhet var kunstig laget. I virkeligheten hadde man utnyttet en brink i terrenget og forsterket med et brystvern. Illustrasjon fra 1844 fra Ræders tre-binds «Danmarks Krigs- og Politiske Historie» (København 1845–52). Se også kartet fra Angell (1914) på baksiden av brosjyren

mennene begynte nå også for alvor å gå tom for ammunisjon.

Det hadde oppstått en helt ny situasjon for Armefeldt. Han avbrøt retretten, og et siste forsøk på storming gikk bra! Skansen falt. Kreutz hadde et tap på 54 døde, 100 var blitt tatt til fange og et ukjent antall var såret. Svenskene hadde fem falne og 83 sårede. Nederlaget rystet forsvarsledelsen. Et motangrep for å kaste ut svenskene ble planlagt, men været forhindret det. Svenskene beholdt skansen til kvelden den 19. mai, da de ble beordret til andre opp-gaver i krigen mot Danmark. Lier var igjen på norske hender.

KAMPENE I 1814

14. januar 1814 ble Norge avstått til Sverige i kielertraktaten. Vi erklærte oss i stedet uavhengige, utarbeidet Grunnloven og valgte KRISTIAN FREDRIK til konge. Sverige angrep ved Halden 19. juli.

På kvelden den 31. juli gikk generalmajor CARL PONTUS GAHN over grensen mellom Eda og Eidskog. Ved Matrand drev han tilbake norsk motstand. Oberstløytnant ANDREAS SAMUEL KREBS trakk seg tilbake til Lier. Der var skansen stort sett som i 1808, men flanken mot Vingersjøen var styrket – og Krebs hadde nok folk og ammunisjon.

Gahn fordelte styrkene på flere fronter da han angrep Lier 2. august. I øst drev de forsvarerne litt tilbake, men artilleriet holdt stand. I sør ble svenskene beskytt så snart de kom ut på enga foran skansen, og storm mot forskansen ble stanset gang på gang. I vest ble angrepet nøytralisert av myr og kanonild. På kvelden ble angrepet avbrutt – skansen var reddet!

14. august 1814 ga kong Kristian Fredrik likevel etter for overmakten, men i *konvensjonen i Moss* fikk vi beholde den nye Grunnloven. *Dét* var en halv seier for Norge!

T.v. Fredrik VI, konge 1808–1814

T.h. Christian August. Dansk prins, øverstkommanderende i Norge i 1808. Han ble valgt til svensk

kronprins i 1809, men døde allerede sommeren året etter. Sverige valgte senere den franske generalen Charles-Jean Bernadotte til ny kronprins

DEN NORSKE HÆREN VANT I 1808

Andre steder gikk det atskillig bedre for de norske troppene enn ved Lier. Godt kjent er stridene ved Trangen ved Flisa 25. april, ved Prestebakke i Østfold 10. juni og ved Berby, også det i Østfold, 12. september. Felttoget i 1808 var en seier for den norske hæren

T.h.: Fra et arrangement på Sverresborg i Trondheim sommeren 2007

Her er Lier skanse

LIER SKANSE er ca 7 km syd for Kongsvinger, ved sydenden av Vingersjøen. Fra Oslo er det ca 10 mil: Følg E6 til Kløfta, ta av på riksvei 2 og følg den helt fram til avkjøringen til Lier gård ved Føskersjøen. Omvisninger fredag 29. og lørdag 30. august, militærhistorisk spill søndag 31. august 2008. KONGSVINGER FESTNING (se kart) har åpen leir fredag og lørdag. Se program på baksiden.